

๗. คาถากีคือโกชนทานกถาณปัญหา ๒๗

พระราชชาติธรรมว่า "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน แม้พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'โกชนะที่เราขับแล้วด้วยพระคาถาไม่ควรจะบริโภค, เนาะพราหมณ์ ความบริโภคโกชนะที่ตนขับด้วยพระคาถานั้น ไม่เป็นธรรม คือ ไม่เป็นจารีตของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้พิจารณาเห็นรอบคอบอยู่, พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมบรพทา คือ ห้ามเสีย ไม่เสวยโกชนะที่พระองค์ขับแล้วด้วยพระคาถา, ดูก่อนพราหมณ์เมื่อธรรมมีอยู่ คือ อาชีวปาริสุทธิธรรม หรือสุจริตธรรมสืบอย่างหรือจารีตธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งหลายมีอยู่ คือ ว่าเป็นไปอยู่ ความแสวงหาเสมอด้วยเหยียดมือในโอกาสขอโดยส่วนเดียว เป็นเครื่องเลี้ยงพระชนมชีพของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ดังนี้."

อนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้า เมื่อทรงแสดงธรรมแก่บริษัทจะตรัสอนุพุพิกธา ตรัสทานกถาที่แรกก่อน ตรัสสี่ลลกาในภายหลัง, เทพดาและมนุษย์ทั้งหลายฟังภาสิตของพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้เป็นอิสระในโลกทั้งปวง แล้วจึงตกแต่ง แล้วจึงให้ทาน, พระสาวกทั้งหลายของพระผู้มีพระภาคเจ้านั้น ย่อมบริโภคทานที่พระผู้มีพระภาคเจ้าส่งไปแล้วนั้นอีก.

พระผู้เป็นเจ้านาคเสน ถ้าว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'โกชนะที่เราขับแล้วด้วยพระคาถา ไม่ควรเราจะบริโภค' ดังนี้, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสทานกถาก่อน' ดังนี้ นั้นผิด. ถ้าว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสทานกถาก่อน, ถ้าอย่างนั้น คำที่ว่า 'โกชนะที่เราขับแล้วด้วยพระคาถา ไม่ควรเราจะบริโภค' ดังนี้ แม่นั้นก็ผิด.

ข้อนั้นมีอะไรเป็นเหตุ? พระผู้เป็นเจ้า ทักขิณยบุคคลกล่าววิบากของบิณฑบาตแก่คฤหัสถ์ทั้งหลาย คฤหัสถ์เหล่านั้นฟังธรรมกถาแล้ว เป็นผู้มึจิตเลื่อมใสแล้ว ให้ทานเนื่อง ๆ, ทักขิณยบุคคลเหล่าใด บริโภคทานนั้น ทักขิณยบุคคลเหล่านั้นทั้งปวง ย่อมบริโภคทานที่ทักขิณยบุคคลขับแล้วด้วยพระคาถา. ปัญหาแม่นี้สองเงื่อน ละเอียดลึก มาถึงพระผู้เป็นเจ้าแล้ว, พระผู้เป็นเจ้าฟังจะแก้ไขขยายให้แจ้งชัดเถิด."

พระเถรเจ้าพูดว่า "ขอถวายพระพร พระพุทธพจน์นี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสแล้วว่า 'โกชนะที่เราขับแล้วด้วยพระคาถา ไม่ควรเราจะบริโภค, เนาะพราหมณ์ ความบริโภคโกชนะที่ตนขับด้วยพระคาถานั้น ไม่เป็นธรรม คือ ไม่เป็นจารีตของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ผู้พิจารณาเห็นรอบคอบอยู่, พระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมบรพทา คือ ห้ามเสียไม่เสวยโกชนะที่พระองค์ขับแล้วด้วยพระคาถา, ดูก่อนพราหมณ์ เมื่อธรรมมีอยู่ คือ อาชีวปาริสุทธิธรรม หรือสุจริตธรรมสืบอย่างหรือจารีตธรรมของพระพุทธเจ้าทั้งหลายมีอยู่ คือ ว่าเป็นไปอยู่ ความแสวงหาเสมอด้วยเหยียดมือในโอกาสขอโดยส่วนเดียว เป็นเครื่องเลี้ยงชีพพระชนมชีพของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย' ดังนี้."

อนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสทานกถาก่อน ก็และความตรัสทานกถาก่อนนั้น เป็นกิจของพระตถาคตทั้งปวง: พระตถาคตทั้งปวงยังจิตของทายกทั้งหลายให้ยินดียิ่งแล้วในทานนั้น ด้วยตรัสทานก่อนย่อมประกอบในศีลต่อภายหลัง. เปรียบเหมือนมนุษย์ทั้งหลายให้ภักทวะเครื่องเล่นทั้งหลายแก่ทารกทั้งหลาย คือ โถ้น้อย ๆ หม้อน้อย ๆ กังหันน้อย ๆ ทะนานน้อย ๆ รถน้อย ๆ ธนูน้อย ๆ, ทารกทั้งหลายเหล่านั้น ย่อมประกอบในการงานของตน ๆ ต่อภายหลัง ฉนใด: พระตถาคตยังจิตของทายกทั้งหลายให้ยินดียิ่ง ด้วยทานกถาที่แรกก่อนแล้ว จึงประกอบในศีลต่อภายหลัง ฉนนั่นนึ่งเทียว.

อีกประการหนึ่ง เปรียบเหมือนหม้อ ธรรมดาว่าหม้อเมื่อเยียวรักษาใช้ ยังกคนเป็นใช้ กระสับกระส่ายอยู่ทั้งหลาย ให้ดีมีน้ำมันเพื่อจะสมาน กระทำให้มีกำลังสิ้นหัววันก่อนแล้ว จึงร่นยาต่อภายหลังฉนใด: พระตถาคตคราวแรกทรงยังจิตของทายกทั้งหลาย ให้ยินดียิ่งด้วยทานกถาแล้ว จึงประกอบในศีลต่อภายหลัง ฉนนั่นนึ่งเทียว. จิตของทายกทานบดีทั้งหลายเป็นจิตอ่อน มีความเป็นของอ่อนสนิทแล้ว, ทายกทานบดีทั้งหลายเหล่านั้น จักตามถึงฝั่งแห่งสาคร คือ สงสาร ด้วยสะพานคือทาน ด้วยเรือคือทานนั้น ด้วยประการดังนี้, เพราะเหตุฉนั้น พระตถาคตทรงสั่งสอนภูมิแห่งกรรมแก่ทายกทั้งหลายเหล่านั้น, ก็แต่ว่าจะต้องทรงวิญญูติ เพราะสั่งสอนนั้นก็หาไม่."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน พระผู้เป็นเจ้ากล่าววิญญูติอันใดว่า 'วิญญูติ' ก็วิญญูติทั้งหลายเหล่านั้นมีเท่าไร?"

ธ. "ขอถวายพระพร วิญญูติมีสองคือ: กายวิญญูติ ให้เขารู้แจ้งด้วยกายหนึ่ง วจีวิญญูติ ให้เขารู้แจ้งด้วยวาจาหนึ่ง. ในวิญญูติสองเหล่านั้น กายวิญญูติที่มีโทษก็มี ที่ไม่มีโทษก็มี; วจีวิญญูติที่มีโทษก็มี ที่ไม่มีโทษก็มี. กายวิญญูติที่มีโทษอย่างไร? ในศาสนานี้ ภิกษุบางองค์เข้าไปใกล้ตระกูลทั้งหลายแล้ว จึงยืนอยู่ในโอกาสไม่ควรยืนเสพการยืนนั้น, กายวิญญูตินี้มีโทษ; ก็พระอริยะทั้งหลาย ย่อมไม่บริโภคนิโคชนะที่ภิกษุนั้นขอแล้วด้วยกายวิญญูตินั้น, ส่วนบุคคลนั้นเป็นผู้อันบัณฑิตดูหมิ่นดูแคลนติเตียน ไม่เคารพแล้ว, ในสมัย คือ ลัทธิของพระอริยะทั้งหลาย ถึงซึ่งความนับว่า 'ผู้มีอาชีวะอันทำลายแล้ว' ที่เดียว.

คำที่จะพึงกล่าวยังมีอีก: ในศาสนานี้ ภิกษุบางองค์เข้าไปใกล้ตระกูลทั้งหลายแล้วจึงยืนอยู่ในโอกาสไม่ควรยืน น้อมคอบไปฟังแล้วดังฟังแห่งนกงู ด้วยคิดว่า 'ชนทั้งหลายเหล่านี้จักเห็น ด้วยการยืนอย่างนี้,' ชนเหล่านั้นเห็นภิกษุนั้น ด้วยการยืนนั้น, กายวิญญูติแม้มีโทษ; พระอริยะเจ้าทั้งหลายไม่บริโภคนิโคชนะที่ภิกษุนั้นขอแล้วด้วยกายวิญญูตินั้น, ส่วนบุคคลนั้นเป็นผู้อันบัณฑิตดูหมิ่นดูแคลนติเตียน ไม่เคารพแล้ว ในสมัยคือลัทธิของพระอริยะเจ้าทั้งหลาย ย่อมถึงซึ่งความนับว่า 'ผู้มีอาชีวะทำลายแล้ว' ที่เดียว.

คำที่จะฟังกล่าวยังมีอีก; ในศาสนา นี้ ภิกษุบางองค์ให้เขาจำด้วยคางบ่าง ด้วยคิ้วบ่าง ด้วยแม่มือบ่าง, วิญญูติแม้ไม่มีโทษ; พระอรียะทั้งหลาย ย่อมไม่บริโภคโภชนะที่ภิกษุนั้นขอแล้วด้วยกาย วิญญูตินั้น, ส่วนบุคคลนั้นเป็นผู้อนันตจิตดูหมิ่นดูแคลนทีเดียว ถึงซึ่งความนับว่า 'เป็นผู้มีอาชีวะทำลายแล้ว' ที่เดียว.

ขอถวายพระพร แม้พระเถระชื่อสารีบุตร เมื่อพระอาทิตย์อัสดงคตแล้ว เป็นไข้ในส่วนราตรี อันพระเถระชื่อมหาโคศลลานะ ถ้ามถึงเภสัชจึงเปล่งวาจา, เภสัชเกิดขึ้นด้วยวิจิตกานั้น; ครั้งนั้น พระเถระชื่อ สารีบุตร ละเภสัชนั้น ไม่อาศัยเลี้ยงชีพ เพราะกลัวแต่ความทำลายแห่งอาชีวะว่า "เภสัชนี้เกิดขึ้นแล้วด้วยวิจิตกของเรา, อาชีวะของเราอย่าแตกเลย" ดังนี้ มีโทษหรือ? วจวิญญูติแม้อย่างนี้ เป็นไปกับด้วยโทษ; ก็พระอรียเจ้าทั้งหลายย่อมไม่บริโภคโภชนะที่ภิกษุนั้นขอแล้วด้วยวิญญูตินั้น, ส่วนบุคคลนั้นเป็นผู้อนันตจิตดูหมิ่นดูแคลนทีเดียวไม่เคารพแล้ว ในสมัย คือ ลัทธิของพระอรียเจ้าทั้งหลาย บุคคลนั้นย่อมถึงซึ่งความนับว่า 'มีอาชีวะทำลายแล้ว' ที่เดียว.

วจวิญญูติอย่างไรไม่มีโทษ? ขอถวายพระพร ในศาสนา นี้ ภิกษุเมื่อปัจฉยมี ขอเภสัชในตระกูลทั้งหลายที่เป็นญาติและผู้วารณา, วจวิญญูตินี้ไม่มีโทษ; พระอรียเจ้าทั้งหลายย่อมบริโภคปัจฉยที่ภิกษุนั้นขอแล้วด้วยวิญญูตินั้น, ส่วนบุคคลนั้นเป็นผู้อนันตจิตยกย่องชมเชยสรรเสริญแล้ว ในสมัย คือ ลัทธิของพระอรียเจ้าทั้งหลาย, เอนั้นย่อมถึงซึ่งความนับว่า 'เป็นผู้มีอาชีวะบริสุทธิ์แล้ว' นั้นเทียว อันพระตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายทรงอนุมติแล้ว.

ขอถวายพระพร พระตถาคตทรงละโภชนะของกสิการทวาทพราหมณ์อันใดเสีย โภชนะนั้นเกิดแล้วด้วยความแค้นได้และผูกพันและอุดคร่า และข่ม และได้ตอบ, เพราะเหตุนั้น พระตถาคตจึงทรงห้ามบิณฑบาตนั้นเสีย ไม่อาศัยเป็นอยู่."

ร. "พระผู้เป็นเจ้านาคเสน เมื่อพระตถาคตเสวยอยู่ เทพดาทั้งหลายแทรกโอชะทิพย์ลงในบาตร สิ้นกาลทั้งปวงหรือ หรือว่าเทพดาทั้งหลายแทรกโอชะทิพย์ลงในบิณฑบาตทั้งหลายสอง คือ มังสะสุกร อ่อนหนึ่ง มนุษยาสาหนึ่ง สองอย่างเท่านั้น?"

ธ. "ขอถวายพระพร เมื่อพระตถาคตเสวยอยู่ เทพดาทั้งหลายถือโอชะทิพย์ บำรุงแทรกโอชะทิพย์ลงในคำข้าวที่ทรงยกขึ้นแล้ว และยกขึ้นแล้วสิ้นกาลทั้งปวง. เปรียบเหมือนคนคร้ว (คนเครื่อง) ของพระมหากษัตริย์ เมื่อพระมหากษัตริย์เสวยอยู่ คนเครื่องมือนั้นก็ถือแกงบำรุงแกงลงในคำข้าวทุกองค์ ฉนั้นใด, เมื่อพระตถาคตเสวยอยู่เทพดาทั้งหลายถือโอชะทิพย์ บำรุงแทรกโอชะทิพย์ลงในคำข้าวที่พระองค์ทรงยกขึ้นแล้วและทรงยกขึ้นแล้วทุก ๆ เวลา ฉนั้นนั้นนั้นเทียวแล. แม้เมื่อพระตถาคตเสวยข้าวขวยปลุกะแห่ง ที่ในเมืองเวรัญชา เทพดาทั้งหลายให้ชุ่มแล้วให้ชุ่มแล้วด้วยโอชะทิพย์น้อมเข้าไปแล้ว, เพราะเหตุนั้น พระกายของพระตถาคตจึงได้เป็นอวยวะเจริญแล้ว."

จ. "พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าคนเสนา เทพดาทั้งหลายเหล่าใด ถึงซึ่งความขวนขวายในการ
ประดับประดาของพระศรีกายของพระตถาคตแล้วเนื่อง ๆ ลากทั้งหลายของเทพดาทั้งหลายเหล่านั้น
หนอ.

ดีละ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้าคนเสนา ข้อวิสัยนาปัญหาของพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าคนนั้นสมอย่างนั้น, ข้าพเจ้ายอม
รับรองอย่างนั้น."